

Cànem, el rigor i la preocupació per una música culta.

Cantar en català al País Valencià: les noves veus

Encara que no ho sembla, encara que se'n parle molt poc als mitjans de comunicació, encara que les institucions en fan poc de cas, entre nosaltres, hi ha gent nova que s'entesta a fer possible una música actual en la llengua del país.

Hi ha una curiosa reacció induïda per la més mínima referència a la possibilitat, als problemes, a l'aventura de cantar en català. L'interlocutor, en una majoria dels casos, respon de seguida amb allò de «la cançó ja està passada». «Allò va funcionar durant la transició». «Ara funciona el roc i la música postmoderna». Talment com si el que coneixem per la cançó fos l'única música possible en la nostra llengua, com si amb la transició s'hagués exhaurit la ra-

Adolf BELTRAN

ció d'acceptació pública dels nostres cantants, com si no fos possible fer roc, pop i la més actual de les propostes des d'un idioma i una cultura no anglosaxona, no castellana.

Contra aquests tòpics, veritable aparell ideològic de la colonització cultural dels Països Catalans, només hi ha dues actituds: la dels qui hi persisteixen, la dels qui s'hi vinculen, la dels qui s'inicien en la música des de la irrenunciabilitat del català com a vehicle d'expressió; i la dels qui potencien amb una política adequada, la dels qui

creen, la dels qui treballen una infraestructura comercial i una indústria discogràfica competitives. En totes dues actituds estem bastant verds, però, si més no, de cantants i de grups que intenten el seu viatge, en tenim alguns. Amb totes les limitacions i totes les incògnites. I amb el gran mèrit de llançar-se a un camí sense perspectives.

Solistes de folk, grups de música popular i conjunts de roc són només tres direccions possibles de la música que naix ara mateix al País Valencià, amb un conjunt d'estils i d'influèn-

cies que en molts casos estan per materialitzar-se i madurar, però que apunten certa diversitat.

EL TEMPS ha conversat amb alguns d'aquests músics i cantants, i sempre, invariablement, ha aparegut una precisió inicial: «El tema polític i cívic que va definir la cançó i que ha fet triomfar els grans mites ja no és el que ara ens preocupa i interessa el públic. Ara es tracta de fer una cançó i una música adaptades als problemes, a la temàtica social de la gent d'avui». La que assegura a continuació és una nòmina aproximativa, amb uns apunts generals sobre la biografia, les preocupacions i les propostes musicals de grups i cantants joves.

Els grups

Toni Torregrosa, Carles Gil, Toni González i Rafa Ferrer formen el grup **Cànem** (darrerament està treballant amb ells Mabel Rayuela). Es tracta d'un dels conjunts que més seriosament s'han plantejat la via d'una música culta i subtil, fonamentada sovint en textos poètics i lletres molt líriques. Una de les seues fites inicials fou el festival de la cançó de les Sitges de Burjassot, l'any 1982.

Estan molt preocupats per la incorporació d'una gran quantitat d'instruments. Actualment, per exemple, en les seues actuacions esporàdiques, utilitzen la mandolina, el llaüt, la flauta travessera, la guitarra... Són reflexius, bons conversadors, amb preocupacions literàries i molt conscients de les dificultats i de les pròpies exigències. Es pensen que es troben en una «fase de preparació». «Volem reforçar —ens diuen— el nostre so mediterrani, les composicions més fresques. Ens interessa molt disposar de

Joan Americ i Mara del Alar.

bones lletres. Per això hem incorporat la tradició poètica valenciana i catalana».

Una dura selecció de lletres i temes i el rigor en el treball són les obsessions de Cànem, un grup que té ja un so propi, un estil que apunta originalitat i que s'inspira en Theodorakis, en la música popular de la Mediterrània, en Rafael Subirachs... El seu problema fonamental és que no són un grup per a actuar en places i aplecs. La seua és una música per als sentits, en locals petits i amb un públic atent. I el País Va-

lencià no té pràcticament infraestructura en aquest camp. Actuaran el pròxim 25 d'abril en el marc de l'Encontre de Poesia Valenciana Jove. De Cànem, en sentirem parlar. És un vaticini.

Nova Empelta és un grup de Borriana integrat per tres membres, tres persones que es dediquen normalment al seu treball en el camp i que canten temes de directa inspiració popular, amb lletres sobre la natura i la vida quotidiana. Influxits per la música dels seixanta, encara no han

acabat de definir la seua línia. Són coneguts en les comarques de la Plana Alta i Baixa, on actuen en festivals i places.

Els cantants

Fa dos anys, l'alcoià **Francesc Moisès** va publicar un disc senzill. Ara fa poc ha tret un elapé —finançat per la Diputació d'Alcant— sobre poemes de Joan Valls Jordà. Es tracta d'un cantant amb una trajectòria ja definida i disposat a seguir treballant-se un lloc al sol en el desert esquerp de la cançó.

De les comarques del sud és també **Josep Sanchis**, concretament de Monòver. Porta dos anys en això d'actuar en associacions i centres culturals, entén la cançó com un instrument de normalització cultural i es considera pròxim a la línia d'un Llach. «Cantar en català és una heroicitat», ens diu, i considera necessària una coordinació, una acció conjunta de tots els cantants i un ajut institucional que permeten un treball digne, i afavorir l'intercanvi d'influències i la renovació.

Carles Enguix (València) és, d'alguna manera, un veterà. De trenta-dos anys i treballador de banca, va començar als setze anys en un grup que feia roc en castellà. D'allà va passar a cantar en solitari i en català. L'any 1973 ho va deixar córrer. Deu anys després hi va tornar. Ara fa les actuacions que pot (5 en l'any 1984, al Festival de Borriana, entre altres) i opina que és important no descoratjar-se, que és necessari desfer-se de la «imatge política», de l'etiqueta «nova cançó», i lluitar contra el castellà en el seu mateix terreny musical.

Mara del Alar fou una de les sorpreses més agra-

dables del festival de la cançó que se celebrà a Borriana a la darrera de l'estiu de l'any passat. Té una idea molt intuïtiva del que fa, la qual cosa la dota d'una frescor suggestiva. «¿Crisi? No me n'he assabentat», afirma. L'any passat va fer COU i el seu desig és fer teatre. Resulta evident, parlant amb ella, que li va això de treballar dalt l'escenari. «Hi ha molta gent que fa cançó. S'haurien de crear les condicions per a fer-los eixir a la llum». És l'opinió de Mara, una dona que fa música, no creu en la inspiració i compon cançons perquè li agrada parlar de les seues coses.

En *pubs*, i locals petits està acostumat a actuar **Rafael Pi**, un cantant de 18 anys que fa una música lenta, existencialista, plena de referències quotidianes. Els de Ràdio Puça li programen de tant en tant alguna cançó. La seua perspectiva immediata és eixir de l'enclaustrament de la ciutat de València, actuar fora. Com molts dels seus companys, creu que és necessari un suport mutu.

Miquel, 22 anys, canta des que era un xiquet, ha fet animació infantil i té una trajectòria molt individual. Creu que hi ha un buit en la cançó al País Valencià. El buit creat quan ja no és vàlida l'estricta línia de reivindicació política.

Joan Americ, d'Alzira, va començar amb un grup anomenat Califat l'any 1981, ha actuat en recitals de Paco Muñoz, uns programes de Radio-3 i Radio Nacional, en l'aplec de joves a Castelló (l'any 1982), en festivals, en el programa d'Enric Frigola a la televisió catalana. Es tracta d'un dels qui més eixida està trobant i dels qui més definida comença a tenir la pròpia personalitat artística.

ca. En opinió de Lluís Llach, «canta de conya». Haurem de seguir-ne la trajectòria ben atentament.

Tota aquesta línia de nous solistes i grups ha trobat en la productora, també dedicada al *management*, Valdisc un lloc d'encontre, a partir del qual poder fer propostes d'enregistrament de discs i d'actuacions a les institucions i a la Conselleria. Fruit d'això és, en un termini immediat, l'actuació de Joan Americ i Mara del Alar, els dies 23 i 24 d'abril en el marc de l'Encontre de Poesia Jove a València, i de Carles Enguix, Mara del Alar i Rafa Pi, el passat 30 de març en la Festa de la Primavera que organitzà el Departament d'Escoles Populars de l'Ajuntament de la ciutat. Hi ha en perspectiva la possible edició d'un disc col·lectiu.

El roc

Ja hem parlat en aquesta revista dels grups que treballen la música roc. Es tracta de conjunts relativament inestables i bastant connectats amb tot el que

Pantaix, el roc que pren força.

es fa avui en aquest tipus de música. Xaka Wó, Club de Mares Esportives, Bajoqueta Blues... El més consolidat és potser **Pantaix**, amb Eduard Joanes com a motor principal. Tenen molts seguidors en la seua comarca, la Ribera. Han enregistrat un disc, *Gas-*

tronomia Radioactiva, en el qual es recullen temes de diversa inspiració, però definitoris de les bones possibilitats d'un grup que ha anat «endurint» la seua línia roquera, sense abandonar la seua idea «no violenta» d'aquest tipus de música. Un plantejament

bastant professionalitzat dels seus recitals i les seues actuacions, de la seua posada en escena (ara porten pirotècnia i tot), i una palpable inquietud per evolucionar i aprofundir en el treball, fan de Pantaix un dels grups amb més possibilitats.